

- Ochotu učit se nejlépe posilují faktické pozitivní výsledky.
 - Jděte dítěti příkladem, sami se vzdělávejte.
- » Viz *Důslednost*.

(Jedináček

Jaký vliv má na dítě fakt, že je jedináčkem? Co mají rodiče dělat, aby uchovali příznivé stránky a zmírnili možné méně příznivé následky jedináčkovství?

Situace jedináčků je v řadě směrů složitější, než je tomu u dětí s alespoň jedním sourozencem. Rodiče bývají u prvního dítěte nejistější než později, méně obratně zvládají potřebné postupy, jsou úzkostlivější, více dítě ochraňují. Na druhé straně na ně mívají víc času, intenzivněji se mu věnují, zároveň kladou značný důraz na to, aby výchova přinášela výsledky. Mají však jen velmi malou osobní zkušenost s tím, jak obvykle probíhá vývoj dítěte, takže je větší riziko, že něco přeženou či podcení.

U dvou potomků v rodině už obě děti mohou více uniknout z všeobjímající pozornosti rodičů, mají větší šanci působit jeden na druhého a věnovat se sobě navzájem. Na druhé straně větší počet dětí v rodině může znamenat i méně příznivé podmínky pro rozvoj.

Ukazuje se, že jedináčci mívají lepší školní výsledky, vyšší úroveň rozumových schopností, mají i některé příznivější osobnostní charakteristiky, jako je přizpůsobení a sociální dovednosti. Vysvětlení je nasnadě – rodiče jedináčků víc na své dítě mluví, víc je podněcují, víc se jím zabývají a víc od něj očekávají. Někdy

je však uzavřou do výlučné společnosti dospělých. Mají upřímnou radost, jak je vyspělé, bystré, jaké má chytré nápady, jak moudře reaguje. Úplně přitom zapomenou, že vývoj dítěte má určité zákonitosti a není vhodné příliš je narušovat.

Jindy zase oba rodiče přenesou na jedináčka své neuskutečené ambice a plány a on se pak pod jejich tíhou hrouť. Rodiče třeba vidí, jak jim k lepšímu pracovnímu uplatnění schází vyšší vzdělání, lepší znalost cizích jazyků, a proto naléhají, aby se dítě učilo a nerozptylovalo zbytečnostmi, aby mělo co nejlepší známky, platí mu jazykovou školu, jenže často bez ohledu na jeho předpoklady. Když je dětí víc, mohou se tyto ambice rozložit rovnoměrněji.

Ještě častější komplikace vnímám u jedináčků starších rodičů. Dítě bývá „vymodlené“, rodiče už ztratili relativní bezstarostnost mladšího věku, dobře si uvědomují všechny nástrahy života a snaží se před nimi své dítě uchránit. Navíc se u nich častěji hlásí zdravotní potíže, jejich životní styl je rozvážnější, větší význam získávají hodnoty zralého věku. Tím mohou nabízet dítěti svět, který je vzdálenější jeho potřebám, než svět, který představují rodiče mladší nebo rodiny s více dětmi.

Cesta k prevenci jedináčkovských problémů nebývá zas až tak komplikovaná. Rodiče by neměli přestávat myslet na to, co může jedináček postrádat, kde může být jeho rozvoj narušován právě tím, že je jediné dítě mezi dospělými. Nebudu rozvádět, jak je pro jedináčka důležitý kontakt s vrstevníky. Připomínám spíše to, že rodiče mohou v některých momentech sourozence trochu nahradit. Musejí ovšem na chvíli zapomenout na svou dospělou rodičovskou roli.

Rozumní rodiče dokážou využít přednosti jedináčkovství a na minimum omezit nepříznivé vlivy. Co to znamená konkrétně? Třeba to, že se snaží získat informace o vývoji, chování nebo

výchově co největšího počtu dětí, aby lépe porozuměli svému jedinému. Nezapomínají na to, že i oni mají právo na vlastní život, že dítě nemůže být absolutním středobodem jejich života. Občas zatnou zuby a překonají to, že jejich miláček utrpí nějakou újmu, např. že je špinavý, že se uhodí, že se s někým popere, že na něj někdo neprávem zakřičí, že vždycky nevyhraje...

Zatímco dříve bylo jedináčkovství téměř automaticky spojováno s nafoukaností, sociální izolací, sobectvím, dnes víme, že tomu tak vůbec být nemusí.

- Být jedináčkem přináší pro dítě řadu předností.
- Možným negativním následkům lze předejít hojnými kontakty s vrstevníky.
- Dejte si pozor, abyste svou péči o jedináčka nepřeháněli.

Jednoduché výchovné prostředky bývají neúčinnější

Lidé odjakživa hledají způsoby, jak si usnadnit a zkrátit cestu k dosažení výsledku. Je úplně jedno, jestli se jedná o vaření oběda, pěstování květin, učení angličtiny nebo výchovu dítěte. Věří, že odhalí způsoby, jak dosáhnout stejného efektu v krátkém čase a hlavně bez námahy. Využívají finančně docela nákladné zázračné metody, které odstraní dyslexii a hyperaktivitu snadno a rychle, hledají pilulku, která spolehlivě odstraní únavu, případně po které bude dítě chytřejší, s oblibou používají výprasky, křik s cílem dosáhnout okamžitě trvalé změny v chování a osobnosti dítěte. Někdy očekávají totéž od návštěvy psychologa.

Tato snaha rodičů je pochopitelná a obecně proti ní nelze nic namítat. Máme s tímto postupem docela dobré zkušenosti v různých

oblastech běžného života, v řadě případů usnadní život i přidá čas na další aktivity. V případě výchovy je však namísto veliká opatrnost, protože se často ukazuje, že zkrácení cesty sice může vést k výsledkům, nicméně pouze dočasně, a bývají provázeny řadou negativních vedlejších účinků. Zkušenost také napovídá, že leckdy zavrhneme jednoduchý, nenáročný, dostupný prostředek pro jeho zdánlivou zdlouhavost a použijeme jiný, abychom se po čase pokorně vrátili k původnímu.

Vše nasvědčuje tomu, že při výchově vyžadují některé procesy svůj čas, energii, množství opakování. Mezi jednoduché výchovné prostředky patří trpělivost, samostatně popisovaná důslednost i určitá pravidelnost. Jestliže chceme dosáhnout, aby se dítě naučilo i velmi jednoduchou aktivitu, musíme ji vícekrát zopakovat. Činy dítěte by také měly vést k přirozeným a srozumitelným následkům.

Přímo zázraky při výchově dělá láskyplný rodičovský vztah. Dítěti je předně třeba jít příkladem. Ten je mnohem účinnější než spousta slov. Nevyčítám dceři, že hovoří půl hodiny s kamarádkou, se kterou se opět zítra uvidí ve škole, když se sám vybavuji podobně dlouhou dobu. Obtížně se mi prosazuje pořádek, když sám jsem nepořádný.

Další zásada je opakovaně dítěti sdělovat, jak by měl vypadat podle našeho názoru výsledný stav (*Až přijdu, byl bych rád, kdyby byly taška a oblečení u tebe v pokoji.*). Očekáváme, že dítě alespoň formálně souhlasí s vysloveným požadavkem. V případě, že následně nerespektuje naše požadavky, musíme konat. Nejde přitom o trest. Akceptujeme, že dítě nemělo čas, nicméně teď už si ho musí udělat. Takže např. bezprostředně po příchodu, ještě mezi dveřmi, upozorníme na nedostatky bez doprovodného komentáře (*Pojď si hned uklidit tašku, oblečení.*). Musíme trvat na tom, aby bylo vše provedeno či uklizeno opravdu bez otálení. Vůbec